

Nieuwe pensioenstelsel: Kern deugt, uitwerking moet zorgvuldiger¹

Bas Werker (juni 2024)

De Wtp biedt *in potentie*² juist méér zekerheid

In juridische zin stapt de Wet toekomst pensioenen over van het uitgangspunt van een pensioenuitkering van een zekere hoogte naar het uitgangspunt van een variabele uitkering met een onzekere hoogte. De paradox van de Wtp is dat daardoor, in economische zin, pensioengerechtigden juist méér zekerheid geboden kan worden (minder of zelfs geen pensioenverlagingen), hetgeen pensioencommunicatie vereenvoudigt. De reden is dat de voormalige FTK-uitkeringsregelingen een (vermeende) garantie toekennen aan *alle* deelnemers, ongeacht hun leeftijd. Voor jonge deelnemers is zo'n garantie echter niet waar te maken (daarvoor zijn lange termijn economische ontwikkelingen te onzeker). Het is ook niet in hun belang (gezien het nominale karakter van die garantie).

De solidaire en flexibele premiereregelingen bieden de mogelijkheid om het beleggings- en toedelingsbeleid zodanig vorm te geven dat pensioengerechtigden een nooit dalende uitkering krijgen, zonder dat andere deelnemers daar nadelige gevolgen van ondervinden.

Daar zijn wel de volgende twee dingen voor nodig.

1. Vervang de aanvulmethode in de uitkeringsfase

De sector kiest er veelal voor om de solidariteitsreserve te gebruiken om verlagingen van ingegane pensioenuitkeringen te beperken (de zogenaamde Ortec-methode). Deze aanpak kent een aantal nadelen:

- De kans op een verlaging wordt weliswaar kleiner, maar niet nul. Als een verlaging optreedt, dan zal deze juist groot zijn. Het is een kwestie van tijd dat dat gebeurt. Ik ken geen (wetenschappelijk of praktisch) onderzoek waaruit blijkt dat deelnemers dit staartrisico acceptabel vinden.
- Het bieden van bescherming³ kost geld en met deze methode profiteren (voornamelijk) gepensioneerden en betalen (voornamelijk) actieve deelnemers.
  - Er wordt dus een nieuw omslagelement ingevoerd dat qua grootte vergelijkbaar kan zijn met de doorsneesystematiek (afhankelijk van de indexatieambitie).
  - Dit omslagelement leidt tot de opbouw van een nieuwe impliciete schuld. De impliciete schuld ten gevolge van de doorsneesystematiek kon afgelost worden door de 'dubbele transitie'. Met deze nieuwe schuld kan dat niet meer.
  - Na waardeoverdracht wordt jouw uitkering mogelijk niet meer beschermd, terwijl je wel hebt moeten bijdragen aan de bescherming van anderen.
- De methode is complex, en er wordt onduidelijk over gecommuniceerd. ABP schrijft bijvoorbeeld: "Wij zetten geld opzij zodat we uw pensioen zo stabiel mogelijk kunnen houden." Transparanter was geweest: "Werkende deelnemers zetten in de toekomst geld opzij om de pensioenen van gepensioneerden stabiel te houden".

---

¹ Bij een ronde tafel in het voorjaar van 2022 gebruikte ik dezelfde titel. Destijds was de oproep gericht aan de wetgever. Ditmaal is de oproep gericht aan de pensioensector.

² Dit is wel afhankelijk van de gekozen invulling door sociale partners en fondsen/verzekeraars; zie punt 1.

³ Soms wordt beweerd dat deze effecten klein zijn. Dat kan niet. Als je serieuze (kans op) indexatie wilt bieden met een serieuze bescherming, dan kost dat ook serieus geld.

Hoe kunnen uitkeringen dan wel stabiel gemaakt worden?

Bovenstaande effecten treden niet op als, binnen de “collectieve uitkeringsfase”, de toedeling van beschermings- en overrendementen zodanig ingericht wordt dat “het spreidingsvermogen” altijd (of zo vaak men maar wil) positief blijft. De kosten van de bescherming komen dan tot uitdrukking in een lagere startuitkering bij pensionering bij een gegeven vermogen. Dat vermogen is echter evenredig hoger omdat tijdens de opbouwfase geen afdrachten voor de bescherming gedaan zijn. Voor deelnemers die nooit van baan wisselen is er dus geen effect op de pensioenuitkeringen, behalve dat meer zekerheid geboden wordt. Deelnemers die wel van baan wisselen worden nu echter niet benadeeld.

2. Bied opt-out bij omzetten oude pensioenaanspraken⁴

Zoals aangegeven kan de Wtp tot stabielere pensioenuitkeringen leiden dan het FTK. Een brede zorg leeft rondom het *verplicht* omzetten van oude uitkeringsaanspraken naar het nieuwe stelsel (‘invaren’). Die zorg is terecht. Het is, voor zover ik weet, nergens ter wereld eerder gebeurd⁵.

Ik ken vier argumenten die aangedragen worden om de verplichte omzetting te onderbouwen.

1. Het is kostbaar twee regelingen uit te voeren: Uiteraard is twee regelingen uitvoeren duurder dan een, maar er zijn sowieso al vele regelingen in Nederland. Dit argument komt op mij overdreven over.
2. Als we niet invaren “werkt de solidariteitsreserve niet”: Dat is onjuist; zie ook het vorige punt. Een geschikte toedeling van beschermings- en overrendementen leidt tot stabiliteit, niet de solidariteitsreserve.
3. Als we niet invaren kunnen we de afschaffing van de doorsneesystematiek niet financieren: Ook dat is onjuist. Met of zonder invaren blijft er precies evenveel vermogen beschikbaar. Deze compensatie kan ook binnen het FTK door het toekennen van extra aanspraken aan getroffen deelnemers.
4. Deelnemers overzien de gevolgen van hun keuze niet: Dat zal veelal zo zijn, maar is niet anders dan vroeger bij collectieve waardeoverdrachten. Ook heeft de wetgever er voor gezorgd dat niemand er echt onevenredig op achteruit kan gaan.

Ik heb twee argument die pleiten voor (her)invoering van het individuele bezwaarrecht.

1. Als je wil uitstralen dat het nieuwe stelsel een verbetering is, dan is niets zo krachtig als een opt-out bieden.
2. Het is inmiddels duidelijk dat er een lange juridische strijd gaat ontstaan over deze omzetting. Het is maar de vraag of je, onder die dreiging, een beheerste overstap kunt maken. Al zou de kans klein zijn dat een pensioenfonds teruggefloten wordt⁶, de ellende is niet te overzien als je vijf jaar na invaren de toedeling van vermogens met terugwerkende kracht overnieuw moet doen.

---

⁴ Dit betekent dat de buitenwerkingstelling van het individuele bezwaarrecht bij de collectieve waardeoverdracht van opgebouwde pensioenrechten naar de nieuwe regelingen teruggedraaid wordt.

⁵ Soms wordt verwezen naar een aanpassing in Denemarken, maar daar was geen sprake van het opdelen van een collectief vermogen in individuele vermogens. Daar verviel, soms verplicht en soms met keuze, een rendementsgarantie binnen reeds bestaande premiereregelingen.

⁶ Ik ben geen jurist en kan dit moeilijk overzien. Ik constateer dat de meningen verdeeld zijn, maar er consensus lijkt dat geen garantie te geven is op welke uitkomst dan ook. Dan wordt “mate van ellende bij een negatieve uitspraak” doorslaggevend.